

IN BERAAD

INFORMATIE VANUIT DE VLAAMSE ONDERWIJSRAAD VOOR SCHOLEN EN ONDERWIJSINSTELLINGEN

In de Vlaamse Onderwijsraad overleggen vertegenwoordigers uit het hele onderwijs-landschap en van de sociaal-economische en sociaal-culturele organisaties over het onderwijs- en vormingsbeleid. Op basis daarvan geeft de Vlor adviezen aan de Vlaamse minister bevoegd voor onderwijs en vorming en aan het Vlaams Parlement.

Haalbare eindtermen voor de 2de en 3de graad secundair onderwijs

Net voor de zomer kregen de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) en de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) een gezamenlijke vakantieopdracht van Vlaams minister van Onderwijs Ben Weyts. Hij vroeg hen advies te geven over het ontwerp van decreet over de nieuwe eindtermen tweede en derde graad secundair onderwijs. Zowel in het Vlaams Parlement als in de scholen waren de voorbije maanden al vragen gerezen over de haalbaarheid van deze nieuwe eindtermen die vanaf september 2021 ingaan.

De Vlor en de SERV wijten die vragen naar haalbaarheid van de nieuwe eindtermen aan een te weinig overkoepelende benadering en te weinig overleg tussen alle betrokkenen. De haalbaarheid voor leerlingen en lerarenteams kon pas op het einde van de rit volledig worden ingeschat. De beide adviesraden hadden ook zelf eerder in het proces advies willen geven.

Inhoudelijk vinden zowel de Vlor als de SERV dat de eindtermen een evenwichtig pakket moet zijn

dat jongeren breed en toekomstgericht vormt. Een sterke basisvorming moet hen leren zich te bereedden in het verdere leven. In studierichtingen met een dubbele (naar hoger onderwijs of naar de arbeidsmarkt) en arbeidsmarktfinaliteit betekent dat ook tijd en ruimte voorzien om de beroepskwalificatie te realiseren, 21-eeuwse vaardigheden bij te brengen en duaal leren of andere vormen van werkplekleren mogelijk te maken. Voor de doorstroom- en dubbele finaliteit liggen voor het eerst specifieke eindtermen voor die duidelijk maken in welke mate een jongere voorbereid is om met hoger onderwijs te starten. Om te zien of de nieuwe eindtermen goed werken, vragen de Vlor en de SERV om de volgende jaren te monitoren hoe het zit met de haalbaarheid, met de doorstroming naar de arbeidsmarkt en/of het hoger onderwijs en met de verhouding tussen basisvorming en doorstroomgerichte vorming. Lerarenteams moeten ook op voldoende ondersteuning en nascholing kunnen rekenen om de nieuwe eindtermen uit te rollen in de klas.

Vakantieoverleg en nieuwe voorstellen

Ter voorbereiding van hun gezamenlijk advies organiseerden de Vlor en de SERV afgelopen zomer een overleg met leden van de ontwikkelcommissies en de valideringscommissie die de eerste versie van de nieuwe eindtermen in februari opstelden. Dat was een constructief gesprek waarin de verschillende betrokkenen elkaars motieven en argumenten konden beluisteren, wat verhelderend was. Het gesprek bood ook de kans aan alle onderwijs- en sociale partners om grondiger in te gaan op de argumenten.

Zeven gemeenschappelijke aandachtspunten

De Vlor en de SERV delen zeven belangrijke aandachtspunten die het proces over eindtermen sturen. Ze vinden dat het proces over eindtermen te ontwikkelen beter kan en dat adviesraden eerder in het proces een rol moeten spelen. Alle leerlingen hebben ook recht op een evenwichtig, ambitieus en haalbaar vormingspakket met basisvorming en specifieke eindtermen die voorbereiden op het hoger onderwijs en/of de arbeidsmarkt. Naast de geplande monitoring, is er ook nog verder overleg nodig om in te schatten welke gevolgen de nieuwe eindtermen hebben op leerlingen die nog geen diploma secundair onderwijs behaalden en dat willen doen via het volwassenenonderwijs.

Over die zeven uitgangspunten zijn de twee adviesraden het eens maar niet over de mate waarin de regering nu nog kan of moet ingaan op de insteken van de experts tijdens de hoorzitting.

De SERV pleit ervoor dat de Vlaamse Regering deze voorstellen zoveel mogelijk overneemt. Zo kan de samenhang van de eindtermen en het recht van alle leerlingen, ook die uit de arbeidsmarktgerichte finaliteit, op een stevige basisvorming gegarandeerd worden. Zeker de toekomstgerichte competenties (1) STEM en digitale competenties, (2) burgerschap en sociale relaties en (3) ondernemingszin en loopbaancompetenties zijn voor de SERV van cruciaal belang en zouden integraal in

Foto: Emma Rutten @ Dé Kunsthumaniora, Antwerpen

Lees verder op p2 ➔

Danny Van Assche, voorzitter van de SERV: 'We mogen de boot niet missen met deze nieuwe eindtermen. Of een jongere nu talen, economie of schrijnwerkerij volgt, allemaal moeten ze een aantal 21-eeuwse competenties meekrijgen in hun basisvorming. Nu dreigen o.a. digitale vaardigheden, burgerschap en ondernemerszin uit de boot te vallen. Dat kunnen we niet maken.'

experten kan volgens hen ook het vertrouwen tussen het beleid en de spelers in het hele onderwijsveld herstellen. Zo verzekert Vlaanderen zich van een brede groep ambassadeurs voor de nieuwe eindtermen.

De Vlor onderschrijft zeker het belang van ambitieuze doelen maar is bezorgd over de balans tussen ambitieuze eindtermen en haalbare eindtermen. Eindtermen moeten motiverend én haalbaar zijn voor leerlingen met verschillende talenten en capaciteiten. We vrezen voor een substantiële verzwaring van de studielast in meerdere studierichtingen. De eindtermen die nu voorliggen, zijn voor ons geen minimumdoelen, niet beperkt in aantal of sober geformuleerd. Nochtans zijn dit basisprincipes die het decreet op de eindtermen vastlegt. Toch doet de Vlor de aanbeveling om te zoeken naar valabele alternatieven die de zorg voor haalbaarheid erkennen. Het is voor ons daarom een waardevolle piste om niet-prioritaire elementen te schrappen in de eindtermen 'historisch bewustzijn'. Zo komt er

de eindtermen moeten komen. Om de haalbaarheid van de eindtermen te verhogen ziet de SERV extra mogelijkheden via zij-instroom, nieuwe leervormen, minder planlast en creativiteit in de onderwijsorganisatie. Het overnemen van de alternatieven van de

Startdag 2020

Van netwerkmoment naar online moment

De jaarlijkse startdag van de Vlor is traditioneel een groots opgezet netwerkevent met een breed sprekerspanel. De coronamaatregelen zorgden ervoor dat we het deze keer over een andere boeg moesten gooien. Daarom kozen we dit jaar uitzonderlijk voor een online startmoment op 16 september 2020 met een live sessie met de vaste componenten van een startdag en een prikkelende keynote. Het thema was tweeledig: 'de leraar' en 'lessen die we trekken uit de crisis'.

Onze algemeen voorzitter, Ann Verreth verwelkomde vanuit de opnamestudio de 260 deelnemers die deze sessie live volgden. Ze duidde de twee thema's en kon al melden dat de Vlor de weg verder wil bereiden voor het geplande advies met aanbevelingen voor crisisbestendig onderwijs in de toekomst en het project 'de leraar op school en in de samenleving', waarop de Vlor de komende twee jaar sterk wil inzetten.

Mia Douterlungne, administrateur-generaal van de Vlor, blikte terug op een minder dan normaal werkjaar en gaf ook een inkijk in de thema's waar de Vlor het komende jaar rond zal werken. Ze verwees daarbij naar het jaarverslag 2019-2020 en het werkprogramma 2020-2021, die je ook op onze website terug kan vinden. Ze besloot met een getuigenis over haar eigen ingrijpende ervaring met corona en riep op tot blijvende verbondenheid, wat er ook komt.

Afstandleren en de rol van de leraar

Vervolgens was het tijd voor de centrale spreker Daniel Muijs, vicedirecteur van Ofsted, de Engelse onderwijsinspectie. Vanuit zijn werkplek in het

ruimte vrij voor eindtermen over neokolonialisme en imperialisme en over de complexe relatie tussen verleden, heden en toekomst. Als ook het voorstel voor STEM op analoge wijze oog heeft voor de beschikbare onderwijstijd, adviseren we om het ook als een waardevolle piste te valideren.

Ann Verreth, voorzitter van de Vlor: 'We willen aangepaste en ambitieuze eindtermen voor alle jongeren. Maar eindtermen zijn minimumdoelen die haalbaar moeten zijn voor de leerlingen en de lerarenteams. Alleen op die manier versterken we de onderwijskwaliteit.'

Lees het advies 'Eindtermen tweede en derde graad secundair onderwijs (27/08/2020) op www.vlor.be/adviezen

De grenzen van de flexibilisering?

In het academiejaar 2005-2006 werd het flexibiliseringsdecreet ingevoerd in alle Vlaamse hogescholen en universiteiten. Dat had als doel om meer flexibele leerwegen voor studenten te realiseren. Maar heeft dit er ook daadwerkelijk toe geleid dat meer studenten een diploma hoger onderwijs konden behalen? Of botst de flexibilisering tegen zijn grenzen aan?

Bereikt de flexibilisering haar beoogde doel?

In zijn advies ging de Vlor dit na op basis van cijfermateriaal dat werd aangeleverd door de overheid. Er werd gekeken of er dankzij de inzet van de instrumenten, ontwikkeld in het kader van de flexibilisering, een bredere toegang tot het hoger onderwijs gerealiseerd werd. Werden er effectief meer diploma's afgeleverd? En zijn in dat geval de inspanningen en investeringen wel in balans met de opbrengsten? We bekeken daarvoor de heroriëntering, de instroom en het aantal behaalde diploma's, de studieduur, het studierendement, de participatie van doelgroepstudenten en de drop-out.

Er werd vastgesteld dat de instroom in het hoger onderwijs inderdaad is gestegen en dat daarbij de participatie aan het hoger onderwijs ook versterkt werd. Daarnaast geeft het cijfermateriaal aan dat het hoger onderwijs meer diploma's heeft afgeleverd, maar dat de studieduur wel werd verlengd. We vragen dan ook de nodige aandacht voor de constructie van coherente curricula en voor de tijdige implementatie van studievoortgangmaatregelen. Dat is enkel mogelijk als zowel de randvoorwaarden van een goede studiekeuze in het secundair onderwijs als een adequate financiering van het hoger onderwijs vervuld zijn.

Lees het advies 'De grenzen van de flexibilisering?' (20/08/2020) op www.vlor.be/adviezen

Lees het advies 'Wat een crisis ons leert voor de toekomst van onderwijs' (22/10/2020) op www.vlor.be/adviezen

Leercultuur in de volwasseneneducatie

De Vlaamse OESO Skills Strategy, die in 2019 verscheen, stelt dat in Vlaanderen een echte leercultuur ontbreekt. Dat is volgens hen ook een belangrijke reden waarom levenslang leren hier geen hoge toppen scheert. De Vlor nam zich in navolging van dit rapport voor om het aspect 'leercultuur' verder uit te werken in een advies.

Ondertussen had ook de nieuwe Vlaamse Regering in haar regeerakkoord besloten om de omslag naar levenslang leren voorop te stellen en werk te maken van een echte leercultuur met scholing, omscholing en bijscholing gedurende de hele loopbaan. Met de oprichting van het Partnerschap Levenslang Leren wil de Vlaamse overheid eindelijk een beleid voor levenslang leren in de steigers zetten.

Foto: Ian Lanoizele @ Dé Kunsthumaniora, Antwerpen

Verbeteren van de leercultuur

Iedereen is het dus eens dat een doortastend beleid voor levenslang leren moet inzetten op het verbeteren van de leercultuur. In Vlaanderen zijn immers nog steeds te weinig volwassenen ervan overtuigd dat leren moet verderlopen na de initiële schoolloopbaan. Het uitgebrachte advies doet aanbevelingen die een mentaliteitswijziging tot stand kunnen brengen bij de overheid, de opleidingsverstrekkers, het bedrijfsleven en de individuele burger.

In veel gevallen, maar zeker niet in alle gevallen, leren volwassenen in functie van het verwerven van een sterkere positie op de arbeidsmarkt, zoals bij de opleidingen in een traject naar werk. Leren kan echter ook als doel hebben om je persoonlijk te ontplooiën en sociaal te integreren. Het is belangrijk te onthouden dat het ene niet uitsluit. Integendeel. De Vlor wil dan ook dat zowel levenslang als levensbreed leren de norm wordt in Vlaanderen. Om daartoe te komen moet leren op maat gebeuren van de lerenden, maar ook op maat van lesgevers en organisaties.

De Vlor vraagt de overheid om haar ambitie voor levenslang leren ook in de praktijk aan te tonen. Ze moet de mogelijkheden voorzien om systemische verandering mogelijk te maken. Daarnaast is het cruciaal om elke lerende een degelijk statuut te bezorgen. We verzoeken ook om op meer manieren te certificeren, om zo de motivatie bij lerenden te verhogen. Ten slotte vragen we meer begeleiding om zo laagdrempelig mogelijk te kunnen werken.

Lees het advies 'Leercultuur in de volwasseneneducatie (08/09/2020) op www.vlor.be/adviezen

Meer kruisbestuiving tussen wegen naar een diploma secundair

Kan meer samenwerking tussen aanbieders van leerwegen die naar een diploma secundair onderwijs leiden, ongekwalificeerde uitstroom helpen voorkomen en remediëren? Die aanbieders zijn: het regulier leerplichtonderwijs, het secundair volwassenenonderwijs of tweedekansonderwijs en de Examencommissie secundair onderwijs.

Met die vraag ging de Vlor aan de slag. We organiseerden er twee seminaries over en een stagiair ging scholen, centra en begeleiders interviewen. Tot slot hebben we een advies gegeven dat zich zowel tot het onderwijsveld als tot de overheid richt.

Meer samenwerking

Het advies motiveert waarom meer samenwerking in functie van flexibele trajecten nodig is voor de doelgroep die nu ofwel zijn plaats niet meer vindt in het regulier leerplichtonderwijs, ofwel na vroegtijdig schoolverlaten de weg niet meer terugvindt naar een diploma secundair onderwijs via een tweedekansleerweg. Om die doelgroep beter te bereiken en een aanbod uit te werken dat hen naar een onderwijskwalificatie leidt, moet er een aantal stappen gezet worden, zoals:

- Elkaars werking beter leren kennen om lerenden en hun ouders correct te kunnen informeren over de mogelijkheden en doorverwijzen;
- Expertise over zorg, begeleiding en evaluatie uitwisselen;
- Samenwerken in functie van trajecten op maat en afstemmen bij combinaties of overgangen van trajecten.

Van de overheid verwacht de Vlor dat ze stimulansen voorziet om de aanbieders en loopbaanbegeleiders te versterken in hun kerntaken.

Lees het advies 'Meer kruisbestuiving tussen wegen naar een diploma secundair onderwijs' (24/09/2020) op www.vlor.be/adviezen

Drempels wegwerken bij hertekening inburgeringstraject

In de huidige beleidsnota Gelijke Kansen, Integratie en Inburgering staat de strategische doelstelling om nieuwkomers door het Vlaamse inburgeringsbeleid kansen te geven en hen uit te nodigen om een actieve bijdrage te leveren aan de samenleving. De Vlor stelt vast dat de maatregelen uit de conceptnota over de

Foto: Geers Amaren @ Dé Kunsthumaniora, Antwerpen

hertekening van het inburgeringstraject significante drempels opwerpen die de sociale participatie van nieuwkomers net bedreigen. In ons advies bieden we enkele voorstellen om die drempels in het inburgeringsbeleid weg te werken.

Stimuleren van een positieve houding

De focus in het advies ligt op het NT2-beleid. We trekken daarvoor vanuit het eerdere Vloradvies 'NT2 en sociale participatie' (2019). We stellen vast dat de conceptnota positieve elementen bevat. Maar hij formuleert ook veel voorstellen die eerder ingaan tegen de principes van succesvol NT2-onderwijs dat sociale participatie maximaliseert.

We missen in de conceptnota een algemeen motiverend verhaal dat niet uitgaat van verplichtingen en sancties, maar inzet op intrinsieke motivatie bij inburgeraars. Het is cruciaal voor het welslagen van het NT2-leren dat de lerenden een positieve houding tot de nieuwe taal aanhouden. De hele maatschappij en (school)cultuur moet die positieve houding stimuleren. Het hertekende inburgeringstraject dat voorgesteld wordt in de conceptnota, met bindende gevolgen en verplichtingen, heeft in dit geval een negatieve impact.

De concrete aanbevelingen die we in het advies voorstellen, gaan over de volgende thema's:

- Principe van betaling voor inburgering
- De resultaatsverbinen
- NT2 en het te bereiken taalniveau
- Cursus Maatschappelijke Oriëntatie en geïntegreerde trajecten
- Invoeren van een netwerktraject
- De economische zelfredzaamheid versterken
- Aanbod op maat
- Tolkendienstverlening
- Aandacht voor laaggeletterdheid
- Het perspectief van hoogopgeleiden (aan een universitaire Centrum voor talenonderwijs)

We dringen erop aan om de conceptnota in dat licht te herzien en pleiten voor onderwijs dat drempels wegneemt en kansen biedt.

Lees het advies 'Hertekening inburgeringstraject: drempels wegwerken' (06/10/2020) op www.vlor.be/adviezen

Eerste cyclus InnoVET gaat laatste fase in

Het project InnoVET – Innovation in Vocational Education and Training – dat inzet op innovatie en professionalisering in arbeidsmarktgericht onderwijs, gaat dit trimester zijn laatste fase in. De deelnemende projectscholen werken nu keihard aan de valorisatie van hun projecten. Samen met o.a. Klascement wordt ook de disseminatie van het project vormgegeven. De kennis en expertise die tijdens dit project opgebouwd werd, zal binnenkort publiek ter beschikking gesteld worden.

Parallel wordt intussen een tweede cyclus van het project opgestart, gebaseerd op de bevindingen van de eerste cyclus. Het eindverslag van die eerste

cyclus vormt de aanzet voor een Vlor-advies met aanbevelingen over professionalisering via innovatie in arbeidsmarktgericht onderwijs. Dat advies wordt in januari uitgebracht.

➔ **Save the date:** **het startschot van de projectdisseminatie is het webinar dat we samen met het departement Onderwijs en Vorming organiseren op vrijdag 20 november. Inschrijven daarvoor kan binnenkort op de website van Onderwijs Vlaanderen. Voor meer concrete info hou je best de website of de nieuwsbrief van de Vlor in de gaten.**

➔ **Bezoek ook de webpagina van InnoVET op www.vlor.be/innovet of <https://www.klascement.net/innovet/>**

Uitgave 'Zonder wrijving geen glans. Identiteit en waarden op school'

Hoe ga je om met verschillende achtergronden in de klas? In welke situaties is conflict juist nuttig om de dialoog aan te gaan? Wat betekent superdiversiteit voor de toekomst van het onderwijs?

We stellen vast dat de culturele en etnische achtergrond, waardenbeleving en levensbeschouwing al maar meer deel gaan uitmaken van het maatschappelijk debat – en dus ook van het debat over onderwijs. Omgaan met verschillen tussen leerlingen onderling en tussen leerlingen (en hun ouders) en leraren, de plaats van levensbeschouwing en zingeving in onderwijs, burgerschapsvorming en omgaan met radicalisering,...: het zijn stuk voor stuk vraagstukken die het Vlaams onderwijs uitdagen. De rol van de leraar is daarbij essentieel.

Na onze startdag in september 2017, die in het teken stond van diversiteit en identiteit, ging binnen de Vlor een denkgroep aan de slag om verder te reflecteren over het omgaan met verschillen op vlak van culturele, etnische en levensbeschouwelijke identiteit op school en in de klas.

Strategische verkenning

Dat resulteerde in de eerste plaats in een strategische verkenning waarvoor de denkgroep verschillende experts uit Vlaanderen en Nederland om een bijdrage vroeg. We vonden Patrick Loobuyck, Paul

Scheffer, Stijn Sieckelincx, Winny Ang, Fanny Matheusen, Emilie le Roi en Khalid Benhaddou bereid om een antwoord te formuleren op drie centrale vragen:

1. Met welke spanningen op het vlak van culturele, etnische en/of levensbeschouwelijke identiteit worden verschillende onderwijsactoren (leraren, schoolleiders, ander onderwijspersoneel, leerlingen en ouders) in het dagelijkse leven op school geconfronteerd?
2. Op welke manier gaan verschillende onderwijsactoren om met die spanningen in hun onderwijs- en klaspraktijk?
3. Welke oriënterende richtingwijzers kunnen we formuleren voor leraren en scholen om met die spanningen om te gaan?

Praktijkwijzer

Tijdens die focus kwam de nadruk steeds meer op de derde vraag te liggen. Die werd aangevuld met de vraag: hoe kunnen we leraren een houvast bieden om in gespannen situaties te blijven staan en een onderwijspedagogische houding aan te nemen?

Uiteindelijk lagen die twee vragen aan de basis van de praktijkwijzer. Die kreeg meer vorm via de dialoog met focusgroepen uit onderwijs, zelforganisaties en de sector jeugd en welzijn.

'Zonder wrijving geen glans' is uiteindelijk een boek geworden dat uit twee delen bestaat. In het eerste deel laten we de experts aan het woord die telkens vanuit hun invalshoek en expertise een antwoord geven op de drie centrale vragen. Het tweede deel bevat de handige praktijkwijzer voor leraren om hen een richting te geven om met die spanningen om te gaan. Die worden geïllustreerd met enkele realistische casussen waarop die praktijkwijzer toegepast wordt.

- ➔ **Voorjaar 2021 plannen we een studiedag voor leraren waarbij we aan de slag gaan met het boek en de praktijkwijzer. Binnenkort in elk geval meer nieuws via de website en de sociale mediakanalen**
- ➔ **Het boek kan je bestellen via onze website <https://www.vlor.be/publicaties>**

Andere recent uitgebrachte adviezen

- ➔ Advies over Conceptnota 'de lerende samenleving', Raad Levenslang en Levensbreed Leren, 10 juli 2020
- ➔ Verdere uitwerking opheffing Syntra Vlaanderen
- ➔ Brief als reactie op het ontwerp Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan 2020-2024
- ➔ Onderwijsbelastingseenheden van de hogescholen, Raad Hoger Onderwijs, 8 september 2020
- ➔ Lokaal beleid en overgangsbepalingen buitenschoolse kinderopvang, Raad Basisonderwijs, 9 september 2020
- ➔ Het kwaliteitslabel kleuteropvang, Raad Basisonderwijs, 9 september 2020
- ➔ Onderwijsdoelen voor lerenden met specifieke noden, Algemene Raad, 24 september 2020
- ➔ Eindtermen en ontwikkelingsdoelen basisonderwijs, Raad Basisonderwijs, 16 oktober 2020
- ➔ Themazetting OBPO 2021, Algemene Raad, 22 oktober 2020
- ➔ Regeling van de leertijd, Raad Secundair Onderwijs, 27 oktober 2020

In het kader van de overheidsmaatregelen om het coronavirus te bestrijden, paste de Vlor sinds maart 2020 zijn werking aan. We werken verder aan adviezen en overleg, meestal via digitale vergaderingen. Dankzij de medewerking en flexibiliteit van de enthousiaste Vlor-leden blijven we de adviezen uitbrengen die nodig zijn voor de uitwerking van het verdere beleidsproces.

➔ www.vlor.be/adviezen

Vlor | vlaamse onderwijsraad

Koning Albert II-laan 37
1030 Brussel
www.vlor.be

Blijf op de hoogte van recente adviezen

Schrijf je in op de digitale nieuwsbrief van de Vlor op www.vlor.be

Volg de Vlor

twitter

@Vlor1

facebook

Vlaamse Onderwijsraad